

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק

נח

מרחשון ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

דברי חיזוק והתעוררות לתקופה שלאחר החגים.

השלמה וביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים כי בסעודת ערב יום הכיפורים צריך לומר דברי תורה על השלחן ולהזמין עניים על שלחנו, וביאור הלשון שבפיוט האשכנזים "בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלהים מושפלת עד שאול תחתיה". בדבר שינויי המנהגים בחלוקת ה'מברכים' בפרשת נח לגבי התחלת עליית חמישי, האם מחשיבים עניין מיתה כדבר רע אשר אין מסיימים בו, דוגמאות נוספות בעניין זה, ודעת מרן שליט"א כיצד לנהוג בזה וכיו"ב.

השלמה בביאור דברי הגמ' בברכות, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר רע וכו' ואם לאו יזכור יום המיתה, ומה הכוונה בתיבת יום 'המיתה'.

השלמת ביאור דברי הרמב"ם בהל' תשובה, לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות, וכיצד הדבר מסתדר עם מה שכתב בהל' דעות כי האדם צריך להיות שמת. השלמת ביאור דברי האר"י ז"ל בעניין האפשרות לבקש על אחד משלשה דברים בעת אמירת "איה מקום כבודו" במוספי ר"ה ויוהכ"פ, ודברי מה"ר מרדכי שרעבי ז"ל בעניין זה.

תיקונים לשגיאות שנדפסו בסוף סידור "תפילה בכוונה" בשם מרן שליט"א.



כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 466



השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנכבד והנעלה רב פעלים
ר' שמעון בן חיים אשואל הי"ו, ונו"ב מרת סיגלית בת משה שתחי,
שיצליחו בכל מעשי ידיהם, ויזכו לזיווג הגון לילדיהם,
ה"ה ברק בן שמעון, וה"ה זיו בן שמעון הי"ו, ולהצלחת כל בני הבית.
המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם
וליבכם לטובה, אכ"ר.

ולקיום מצוות, הוא מרגיש שהינו עייף וכבד, ואינו יכול לקום.

אנחנו אחרי הימים הנוראים, לאחר חג הסוכות, הושענא רבה ושמיני עצרת. שלא נשכח את כל ההתעוררות שהיתה לנו בימים הללו, שלא נעזוב זאת כ"כ מהר, שלא יהיה בגדר זנשכח כל השבע, כל אחד קיבל על עצמו קבלות טובות, לכל הפחות קבלה אחת טובה, שלא נשכח שצריך לקיים זאת, זה לא מן השפה לחוץ, שלא יראה שהדברים הם רק לפנים, עבר הזמן ונשכח הדבר.

לכן כדאי אולי לקחת עוד כמה דברים, ממה שדיברנו בעבר, ולפתח אותם יותר, בכדי שההרגשה הזאת עוד תמשיך ללוות אותנו בעז"ה.

השלמה וביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים כי בסעודת ערב יום הכיפורים צריך לומר דברי תורה על השלחן ולהזמין עניים על שלחנו, וביאור הלשון שבפיוט האשכנזים "בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלהים מושפלת עד שאול תחתיה".

דיברנו בשיעור שעבר, להסביר את לשון מהרי"ץ זיע"א, לגבי סעודה המפסקת בערב יום הכיפורים ועץ חיים, סדר ערב יום הכיפורים, דף פ' ע"ב. מהרי"ץ כותב, כי בסעודה הזאת אין לאכול ולשתות יותר מדאי, שהאדם לא יאמר כי כיון שישנה מצוה לאכול כעת אז אני אוסיף וארבה, אלא שיאכל מאכלים קלים וחשובים. אח"כ מהרי"ץ כותב, יאמר דברי תורה על השלחן. יזמין עניים על שולחנו.

מהו החידוש, שבערב יוהכ"פ בסעודה המפסקת צריך לומר דברי תורה על השלחן? הרי זהו דבר הנוהג בכל ימות השנה? ולגבי יזמין עניים על שלחנו, ראשית זהו גם דבר הנוהג בכל השנה, אבל בנוסף קשה, מדוע מהרי"ץ כתב זאת בסוף? הרי לא מזמינים את העניים, לאחר שגמרו לאכול. ואת הדברי תורה, אומרים בסוף הסעודה. א"כ, מהרי"ץ היה צריך לכתוב

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנכבד והנעלה רב פעלים ר' שמעון בן חיים אשואל הי"ו, ונו"ב מרת סיגלית בת משה שתחי, שיצליחו בכל מעשי ידיהם, ויזכו לזיווג הגון לילדיהם, ה"ה ברק בן שמעון, וה"ה זיו בן שמעון הי"ו, ולהצלחת כל בני הבית. בעבר הם היו חתני שלחן ערוך המקוצר.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

דברי חיזוק והתעוררות לתקופה שלאחר החגים.

אַזְפָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה, בְּרֵאוֹתַי כָּל עִיר עַל תְּלָה בְּנוֹיָה, וְעִיר הָאֱלֹהִים מְשֻׁפֶּלֶת עַד שְׂאוֹל תַּחְתֵּיָהּ, וּבְכָל זֹאת אָנוּ לֵיָּהּ וְעֵינֵינוּ לֵיָּהּ. זֶהוּ מִתּוֹךְ פִּיּוֹט בְּסֵלִיחוֹת שְׂאוֹמְרִים הָאֲשֻׁכְנָזִים, סֵלִיחוֹת לַיּוֹם חֲמִישִׁי.

בראותי כל עיר על תלה בנויה, בעוה"ר כל הערים בעולם מתנוססות על תלם, אבל ירושלם עיר הקודש מושפלת עד שאול תחתיה בעוה"ר.

ובהמשך שם כתוב, מִדַּת הַרְחָמִים עָלֵינוּ הַתְּגַלְגָּלִי, וְלִפְנֵי קוֹנֵן תַּחְתָּנוּ הַפִּילִי, וּבְעֵד עַמְּךָ רַחֲמִים שְׂאֵלִי וכו'. דברים מרגשים מאד.

ראיתי מסבירים, שישנו כאן רמז. 'בראותי כל עיר', מלשון התעוררות. דהיינו, כאשר רוצים לעורר איזה דבר, כל תכנית, כל יוזמה ופעולה, האנשים פועלים ורצים, 'על תלה בנויה'. אבל 'עיר האלהים', כאשר רוצים לעשות התעוררות לענייני יראת שמים ואלהות, זה 'מושפל עד שאול תחתיה', אף אחד לא מעניין אותו, האנשים לא נרתמים ואינם פועלים.

זכורני כי ישנו מאמר, כמדומני באבות דרבי נתן, עניין מבהיל, שכאשר האדם רוצה לעשות מצוה, כל איבריו אינם נשמעים לו, צריך למשוך אותם בכוח. אבל אם ח"ו זהו דבר של תאוות העולם הזה, כל האיברים כולם ממושמצעים, מיד הוא מרגיש שכבר אינו עייף, הוא מוכן, נשכחה כל העייפות. ללימוד תורה

שערי יצחק – השיעור השבועי

כתבתי בס"ד כמה טעמים על כך, בספרי נפלאות מתורתך, כמדומני בפרשת שלח לך.

בעיקבות מה שדיברנו בשיעור הקודם, קיבלתי מכתב מידידנו הרב אסף לוי הי"ו, מביתר עילית ת"ו, והוא כתב לי כך, לכבוד מורינו ורבינו עטרת ראשנו מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א.

בשיעור מוצש"ק פרשת בראשית, פירש מו"ר מרן שליט"א דברי גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים לגבי ערב יום הכיפורים, דמה שכתב שבסעודה מפסקת יאמר דברי תורה על שלחנו, היינו דמיירי על אדם שהוא לבדו, שאין לו בני בית עמו. ור"ל דמפני חשיבות הסעודה אז, יאמר דברי תורה אף שהוא ביחידות, מה שאין כן בשאר ימות השנה שאין צורך לומר ד"ת על השלחן כאשר אין מסובים עמו. ודייק כן מדברי מהרי"ץ זיע"א שכתב בלשון יחיד "ויאמר", ולא הזכיר מסובים עמו, כמו שכתב בעץ חיים חלק ראשון בעניין זה. וכן ממה שכתב מהרי"ץ שם (עיוה"כ) בסמוך, שיזמין עניים על שלחנו, כתב בלשון יחיד והקדים הסדר, דאמירת ד"ת קודם להזמנת עניים, והיינו לומר דאף ביחידות שאין עמו בני בית ואף לא עניים, יאמר דברי תורה.

אמרנו אז פירוש מפולפל, כי בכונה מהרי"ץ כתב את "יזמין עניים" בסוף, כי הוא רצה להגיד שאפילו אם אתה ביחידות תאמר דברי תורה. אם מהרי"ץ היה כותב "יזמין עניים" בהתחלה, א"כ ישנם כבר שלשה, וממילא אין כאן חידוש לומר דברי תורה. לכן הוא כתב, שאפי' אם אתה ביחידות, אם הנך לבדך, תאמר דברי תורה. ואם יש לך אפשרות להזמין עניים, עוד יותר טוב. אבל הוא לא יכל לכתוב זאת מקודם, כי אז הוא היה משמיט את עיקר חידושו שרצה לומר, שאפי' ביחידות יאמר דברי תורה.

מקודם "יזמין עניים". הארכנו להסביר את העניין הזה. לגבי דברי תורה, מהרי"ץ בעצמו מזכיר זאת כבר בחלק ראשון וע"ח דף קס"ז ע"ב, לגבי כל ימות השנה. וז"ל, אחר האכילה, יזהר לומר דברי תורה על השלחן. הלשון הוא, "יזהר". חז"ל אומרים, כי ח"ו זה כאילו זבחי מתים. דהיינו, כמו קרבן של עבודה זרה.

שאלה מהקהל: זה לא רק אם הם שלשה?

תשובת מרן שליט"א: מהרי"ץ לא כתב זאת במפורש. אתה צודק. כבר דיברנו על כך בשיעור הקודם, שאולי החובה היא רק בשלשה. אבל אמרנו, שאין סתירה בדברי מהרי"ץ, כי בהחלט יכול להיות שמהרי"ץ מדבר על הרבה ולא על יחיד, כי לפני כן הוא מדבר על המסובים. ומה שהוא כותב "יזהר" לומר, הוא מדבר על בעל הבית, מי שאחראי. לא שכולם יגידו דברי תורה, אלא אחד אומר. בכל אופן, הרי מי צריך לשים לב שיאמרו דברי תורה? או שהוא בעצמו אומר, ראש המסובים, אם זה שמחה או משהו ציבורי, או אם אלו בני ביתו ומשפחתו, אז בעל הבית יאמר דברי תורה, או שהוא מזמין את אחד מבני הבית שיאמר דברי תורה. לכן מהרי"ץ מדבר, בלשון יחיד. אבל לפני כן, רואים במפורש שהוא מדבר על הרבים.

ממשיך מהרי"ץ ואומר, ואם אינו בעל תורה, יאמר איזה מזמור על השלחן. פרק תהלים, הוא בודאי יודע.

וכבר נהגו העולם לומר מזמור לדוד י"י רועי, ולמנצח אלהים יחננו. הדבר שייך לסעודה, כתוב כי מי שאומר את המזמור הזה על שלחנו, מובטח לו שלא יחסרו מזונותיו, כיון שבמזמור הזה יש חמשים ושבע תיבות, כמספר ז"ן. וכן לגבי המזמור למנצח אלהים יחננו ויברכנו, גם לגבי ישנם טעמים כיצד הוא קשור לשלחן. זהו גם המזמור שאומרים לאחר ספירת העומר.

ממשיך הרב אסף לוי וכותב, אכן חידוש זה הוא "מחוכם ומחודד" כלשון מו"ר מרן שליט"א. ולענ"ד קשיא לי לומר דחידוש גדול זה יהא נלמד מדקדוק וחידוד, מה שהיה צריך לכאורה לומר בהדיא.

הוא שואל טוב. לכאורה, מהרי"ץ יכל לכתוב זאת במפורש, 'אמר דברי תורה על שלחנו אפילו אם הוא ביחידות'. וכי חסר לו דיו, לכתוב עוד כמה מלים? צריכים להכניס ולהעמיס כאן כוונות וחידושים? הוא סמך על הדיוק, שתבין שזה ביחידות?

ועוד לא מובן לי, מדוע לא נימא דמה שכתב מהרי"ץ בלשון יחיד מבלי להזכיר מסובים, היינו משום דסמך על דבריו בעניין זה שכתב בחלק ראשון דמיירי שיש מסובים עמו. הוא טוען, אולי נאמר שמהרי"ץ סמך על מ"ש בחלק הראשון, שהמדובר כאשר ישנם אנשים המסובים. הדבר קצת קשה, לא כ"כ מסתבר, כי האמת היא שגם שם מהרי"ץ לא נכנס במפורש אל הנושא הזה, האם ישנם מסובים או שאין מסובים, רק אנחנו אמרנו כי מתוך מה שהוא כתב מקודם מובן כי ישנם מסובים. אבל כשהוא מדבר על עניין דברי תורה, הוא לא נכנס אל הפרט הזה.

ומה גם שאינו מצוי כל כך הדבר להיות האדם לבדו בביתו בעת הסעודה המפסקת. להיכן נעלמו כל המשפחה? איפה כולם?

והאיך אפשר לפרש דמהרי"ץ שכתב בסתמא נתכוון באופן שהוא מילתא דלא כל כך שכיחא.

וחשבתי לומר בס"ד מהלך אחר בזה, דכוונת מהרי"ץ היא, שבערב יום הכיפורים יש עניין מיוחד מכל ימות השנה לומר דברי תורה על שלחנו, כי אף שבשאר ימות השנה אפשר לצאת ידי חובה באמירת דבר תורה קצר, ואף יש שכתבו דסגי באמירת שלוש התיבות "מים

אחרונים חובה" כידוע, מ"מ בערב יום הכיפורים אינו מן הראוי לנהוג כך, אלא צריך שיאמר "דברי" תורה, ולא דבר תורה אחד קצר כנזכר, והיינו מפני שמעלת היום נשגבה מאד לכפר עוונותיו של האדם, ובאמירת ד"ת על השלחן, היא ג"כ עניין של כפרת עוונות וכו'. שני הדברים, הם כפרת עוונות. גם הדברי תורה, וגם העניינים.

וכמפורש בזוהר הקדוש פרשת תרומה [נדף קנ"ד ע"א, והובא ביסוד ושורש העבודה שער ז' פרק י"ז וז"ל, שלחן דבר נש קיימא לדכאה ליה לבר נש מכל חובוי. דהיינו, הזכות של השלחן, כאשר אוכלים כפי שצריך, ומקיימים זאת עם אמירת דברי תורה ועם הזמנת עניינים, לתת להם חלק משלחנם, זה מטהר את האדם מכל עוונותם. ובמתוק מדבש שם כתב וז"ל, שלחנו של האדם עומד לטהר את האדם מכל עוונותיו, כי השלחן הוא כעין מזבח כפרה, וקרבונו הוא מה שנותן לעניינים עכ"ד. ונראה לענ"ד שדברי הזוה"ק מתפרשים גם בעניין אמירת דברי תורה, וכפי שהאריך מקודם בעניין זה (והפליג לומר שאסור לברך על השלחן שלא אמרו עליו ד"ת). וזהו שכתב מיד לאחר מכן וז"ל, זכאה איהו מאן דאלין תרין קיימין על פתוריה, מילי דאורייתא וחולקא למסכנין מההוא שלחן. גם לומר דברי תורה, וגם לתת חלק מן השלחן למסכנים, דהיינו לעניינים. כלומר, ששני דברים אלו על השלחן, עניינים לטהר ולכפר על עוונותיו של האדם.

והשתא דאתינן להכי, נראה בס"ד שדברי הזוהר הללו הם מקור דברי מהרי"ץ זיע"א בדבריו דלעיל שבאו בסדר ערב יום הכיפורים, ואף שדברי הזוהר נאמרו על כל ימות השנה, וזהו דרכו של הזוהר הקדוש וכפי שמצאנו בהרבה מקומות שדיבר בדרך חומרא והפלגה, מ"מ מהרי"ץ זיע"א הביא שני עניינים אלו, דהיינו אמירת דברי תורה והזמנת עניינים על שלחנו, בסעודה המפסקת דוקא, כי אז הזמן גורם, דכל מאי דאפשר לו לאדם לעשות למען

שערי יצחק – השיעור השבועי

כמרכן, להגיד שהוא סמך על דבריו בחלק ראשון, שדוקא אם ישנם מסובים, גם זאת קשה לומר, שהרי מהרי"ץ לא כתב זאת במפורש, רק אנחנו דחינו כך, שישנה ראייה. אבל להגיד, סמכתי על מה שכתבתי שם, ושם זה לא כתוב במפורש אלא רק מדויק, שוב הפעם, זה דיוקים על דיוקים.

כפי שאמרתי לכם, ישנם שרצו לתרץ תירוצים אחרים.

גם הדיוק הזה, 'דבר תורה' – 'דברי תורה', שכתב 'דברי תורה' בלשון רבים, ר"ל ולא דבר תורה קצר, הדיוק הזה לא נראה לי. לא מסתבר שזה הוא העניין.

בקיצור, פל הדיברים יגעים [קהלת א, ח].

אומרים בשם הגר"ח מואלוז'ין, שמישהו אמר פעם את הפירוש הזה [שהבאנו בתחילת השיעור], לגבי הפיוט 'בראותי כל עיר על תלה בנויה', שהכוונה בלשון התעוררות, אמר לו הגר"ח מואלוז'ין, תשמע, כל זמן שהעיר מוסקבה בנויה, והעיר פאריז בנויה, והעיר וושינגטון בנויה, והעיר ירושלים היא חריבה, אפשר לפרש 'עיר' כפישוטו...

ראיתי עניין זה בספר פאר הדור [חלק שלישי, דף פ"ה], שהחזון איש סיפר זאת. מובא שם כך, ביקש פעם [החזון איש] לשבר את אוזן איש שיחו בדבר חיקערכה של הפשטות בדרך הלימוד וההבנה.

לפעמים, ישנו לימוד בעמקות ובעיון. ברצוני שתבינו את הדברים בדקותם, במינוח הנכון, לא לקבל את הדברים בצורה כוללת וגורפת. זהו דבר דק, וצריך לדעת היכן בדיון לשים את זה. דהיינו, בודאי שישנם דברים עמוקים מאד, אשר אי אפשר להבין אותם אלא רק בהבנה בעומק. אבל הרבה פעמים, ישנם כאלה ש'מעמיסים' דברים, מכניסים דברים. אומרים,

כפר על עוונותיו, ישתדל בזה יותר מכל שאר ימות השנה. [אך לא נחית מהרי"ץ זיע"א לדבר באופן שהוא יחידי ממש, דמ"מ יאמר דברי תורה על שלחנו, כי זה אפשר לומר דסמך על דבריו בחלק ראשון, שדוקא כשיש מסובים עמו צריך לומר, הא לאו הכי אין צריך. ושמה יש לדחוק ולומר, דאף לזה נתכוון וכפי שבזוה"ק שם ג"כ משמע דאף אדם יחיד צריך שיאמר דברי תורה על שלחנו יעו"ש. ואף שלדעת הזוהר כן הוא בכל ימות השנה, מיהו לדעת מהרי"ץ דוקא בערב יום הכיפורים צריך לנהוג כן בסעודה המפסקת, מפני גודל חשיבות העניין אז. וצ"ע].

הוא כתב כאן דברים טובים, ובהמשך מכתבו הוא נכנס לעוד נושאים אחרים שאין הזמן גרמא להיכנס אליהם. והאמת היא שהרבה תלמידי חכמים שעניינתי אותם בשאלה הזאת, כל אחד אמר פירוש אחר.

מישהו רצה להגיד, זהו ידידנו הרב יואב חלא הי"ו, הוא אמר כי אולי נגיד שמהרי"ץ נתכווין, או זה או זה. דהיינו, יאמר דברי תורה על שלחנו, או יזמין עניים על שלחנו. אחד מן השניים.

בכל אופן, הרב אסף לוי הי"ו כתב כאן דברים טובים, אם כי לפענ"ד זהו חידוש גדול, כי אין משמעות בזוה"ק שגם אמירת ד"ת זאת כפרה. לגבי עניים על שלחנו, אכן הדבר נכון, זה מזבח כפרה. אבל לבוא ולהגיד, כי גם באמירת ד"ת זה מזבח כפרה, הדבר נחשב כפרה, וממילא ישנו עניין לפני יום הכיפורים לעשות דברים המכפרים, אין לכך הוכחה, לא ידוע לי שישנה ראייה לכך, הדבר אינו כתוב במפורש.

שאלה מהקהל: בספר חמדת ימים כתוב שזה מזבח כפרה.

תשובת מרן שליט"א: הוא כתב זאת רק לגבי העניים, לא לגבי דברי תורה. כבר דייקתי זאת שם.

שבשיטת הלימוד, יש אונס ויש מפתח. כלומר, יש בכוח, ויש ברצון. ישנם אנשים, ש'אונסים' את הסוגיא, מכריחים איזה דבר, להכניס איזה פשט, להכניס איזה משהו שהוא לא מתקבל, נראה שזה 'קְנוּטֵשׁ', לא זאת היא הכוונה. וישנם אנשים, ש'מוציאים' מן הסוגיא, מתוך הסוגיא, מתוך העניין, מתוך ההלכה, הוא מבין דברים, והוא מוציא. אבל ישנם אנשים, שמכניסים דברים, דוחקים ודוחפים דברים, שלא נתכוונו אליהם, ולא נאמרו על ידי מי שכתב את הדברים. צריך לדייק בדברים הללו, מתי הדבר נכון ומתי לא, אבל הדבר תלוי במי המדובר [עי' בספר רמון פרץ בהקדמתו על מסכת חולין].

אומרים שפעם ישבו הגר"ח מבריסק, ובנו של החפץ חיים, שמו רבי אריה לייב, שהיה תלמיד חכם חשוב, הוא כתב חלק מהספר משנ"ב על הלכות שבת, לכן לפעמים ישנן סתירות, והרבה מהביאור הלכה, אבל הוא היה פשוט, ולגר"ח מבריסק היתה את שיטות העיון, שהיא שיטה אחרת. בכל אופן, הם נתווכחו על איזה הסבר לגבי עניין מסויים. הגר"ח מבריסק אמר משהו, ואמר לו בנו של החפץ חיים, לא, זה לא הפשט. ענה לו הגר"ח, כן, זהו כן הפשט. שאל אותו רבי אריה לייב, אם זהו הפשט, מדוע הדבר אינו כתוב ברבינו חננאל? ענה לו הגר"ח, תפתח את העיניים, ותראה שזה כתוב גם ברבינו חננאל... טוב, זאת הסתכלות. ישנם אנשים, שרואים דברים מ'בין השיטין', בין המלים, וישנם כאלה שלא רואים זאת. והדברים הללו, הם שקולים. לפעמים כך, ולפעמים כך. יש פנים לכאן ולכאן. לפעמים, מי שמבין, מבין שהדבר אינו יכול להיות. אז צריך להחליט, מי הצודק כאן.

בכל אופן, החזון איש רצה פעם להראות את הפשטות. ישנה פשטות, אי אפשר לקחת דברים בצורה עקומה וכו'.

סיפר לו החזון איש את העובדא הבאה: לחדרו של רבי חיים מואלוז'ין נכנס ובא מגידמישרים

נודע, והשמיע לפניו פירוש חדש שהעלה במצודתו לפזמון "בראותי כל עיר על תלה בנויה ועיר האלהים מושפלת עד שאול תחתיה", לאמור "עיר" רמז להתעוררות, כל התעוררות למילין דעלמא בנויה על תלה, רק התעוררות לדבר אלהות ועניינים רוחניים מושפלת עד שאול תחתיה...

העיר לו רבי חיים מיניה וביה: אלמלי היו מוסקבה ופאריס חרבות, בעוד ירושלם בנויה על תלה, כי אז נאלצנו להפקיע דברים מפשטותם. אבל עכשיו, שלדאבוננו מוסקבה ופאריס על תלן בנויות וירושלם חרבה, הלא אפשר בהחלט לבאר את הדברים כפשוטם... אפשר להגיד, שהכוונה 'עיר' כפשוטו, העיר ירושלם.

הכוונה בכך, שהרי זהו פזמון שכתב אותו פייטן, זה לא פסוק, לגביו יש שבעים פנים לתורה, אם זה היה פסוק, אפשר היה לפרש אותו דרך דרש או רמז, עניינים וכוונות אחרות. אבל בנ"ד, מסתמא הפייטן נתכוון לדברים כפשוטם, למה אתה מכניס כאן כוונות אחרות, שלא צריך לומר אותם.

אבל, ברצוני להעיר, כי לא ברור שצריכים להסכים עם הדבר. כי למעשה, בודאי שאפשר לחלוק על הפירוש הזה. דהיינו, ישנם כאלה הטוענים, לגבי הפיוטים שנתפשטו בעם ישראל, שרוח הקודש שרתה על המחברים שלהם. לכן, אפשר לומר פירושים כאלה, גם אם הפייטן לא נתכוון לכך, כיון ששרתה עליו רוח הקודש, ואפשר להכניס כוונות בדבריו, גם אם הוא בעצמו לא חשב על כך.

ולאמיתו של דבר, הפירוש הזה מובא בספרים, בשם רבי גרשון מקיטוב, גיסו של הבעש"ט. הרי הוא היה צדיק נסתר, נסע לירושלם וכו'. הפירוש הזה, נאמר בעצם בשמו. א"כ, ישנם צדדים לכאן ולכאן, ובכל אופן שני הדברים הם נכונים, רק צריך לדעת לשים כל דבר במקומו הנכון.

שערי יצחק – השיעור השבועי

זאת פשטות דבריו, לאמיתה של תורה, בלי דחוקים, ומבלי להכריח ולאנוס ולהכניס כאן פירושים, אשר מסתמא לא עלו על הדעת, לא עלתה על ליבו.

היה אפשר לומר בעניין זה, פירושים נוספים אחרים. מישהו אמר, אולי הכוונה כי מה שנשאר מן הסעודה, שיתן לעניים. אינני חושב שהדבר נכון. ראשית, אינני יודע האם זה מכובד, לשלוח את השאריות לעניים. אמנם בזמנינו, כנראה ישנם כאלה העושים כך, אולי זה נעשה מקובל, כמדומני שבשנים האחרונות נתעוררו לכך באולמות שמחות, לפעמים נשאר מנות שלימות וכו' וזה נזרק, בל תשחית, אז ישנם אנשים בעלי גמחיים ההולכים לבעל השמחה ואומרים לו, תשמע, בין כה וכה זה יזרק, תן את זה, אנחנו מחלקים למשפחות נזקקות. טוב, אולי זה דבר יכול להיות דבר טוב בזמנינו. אבל אי אפשר להכניס זאת במהרי"ץ, ובפרט לא לומר 'שאריות' של אדם בביתו. לשון הזוה"ק היא, 'לתת חולקא למיסכנא'. פירושו, חלק מן המנות, תתן לעניים, ובפרט אם תזמין אותם אל השלחן שלך. אפשר אולי, אם קשה לשלוח אליהם הביתה, אז זה גם טוב, גם בזה ישנו עניין.

ובכלל, הדיוק שלנו שזהו לשון יחיד, אולי זאת אינה ראייה, לפי מה שאמרנו מקודם, 'יאמר דברי תורה על שלחנו, ויזמין עניים', הכוונה היא בגלל שהוא בעל הבית. לכן הוא דיבר בלשון יחד. זאת לא ראייה לכך, שהמדובר כשהוא לבדו, כגון בעה"ב עם אשתו ללא ילדים או אחרים, או שהילדים קטנים. אי אפשר לומר שישנו כאן דיוק, שהוא מתכוון דוקא בלשון יחיד. כפי שבחלק א', אמנם הוא מדבר במפורש לפני כן על מסובים, אבל כאן הוא לא נכנס לכך במפורש. בכל אופן, ראייה זה כבר לא, אי אפשר להוכיח מזה.

מדוע אני אומר זאת? כיון שבנדון דידן, חושבני שאף אחד לא יחלוק על כך, שלא כדאי להכניס במהרי"ץ פירושים מחודדים ומחוכמים, וגם אני בעצמי מתחרט על כך. מצד אחד, היה לנו קשה ליישב את מהרי"ץ, איך להסביר אותו. אבל לאחר שהתבוננתי בכך, חושבני כי אפשר לפרש את מהרי"ץ כפשוטו, בלי להיכנס לתירושים מחוכמים או מחודדים ומפולפלים, אלא שהדברים יהיו מאירים כפשטותם, ומסתבר שלכך נתכוון מהרי"ץ.

לגבי המלים 'יאמר דברי תורה על השלחן', הרי מהרי"ץ בחלק ראשון, אחרי המלים 'אחר האכילה, יזהר לומר דברי תורה על השלחן', כתב כך, 'זאם אינו בעל תורה, יאמר איזה מזמור'. יפה. כעת מהרי"ץ רוצה לומר, גם אם אינך בעל תורה, בערב כיפור תשתדל להגיד דברי תורה, ואל תסתפק במזמור לדוד י"י רועי וגו'. נכון שיוצאים בכך ידי חובה, בשעת הצורך, אבל לכתחילה עדיף לומר דברי תורה. לגבי כל ימות השנה, אני לא אגיד לך שתאמר דברי תורה, כיון שקשה לך, אבל בערב יום כיפור, תאמר דברי ממש. למרות שאינך בעל תורה, תשתדל בכך, הכי הרבה תיקח ספר ותקרא ממנו, תגיד איזה משהו שיהיה על השלחן. אפשר ללמוד, לא בזמן הסעודה, אבל ישנו עניין לומר דברי תורה על השלחן.

ולגבי 'יזמין עניים על שלחנו', מדוע מהרי"ץ כתב זאת בסוף, הדבר פשוט וברור, כיון שזהו דבר שאינו שווה לכל נפש. לא תמיד ישנם עניים, ולא תמיד הם רוצים לבוא, ולא תמיד נוח להזמין אותם שישתתפו בסעודה. לכן, אי אפשר לכתוב זאת מעיקרא. בהתחלה מהרי"ץ כתב את הדבר הפשוט, שכל אדם יכול לקיים, זהו דבר התלוי בכך, לומר דברי תורה. אבל להזמין עניים, זהו כבר דבר מסובך. אמנם בודאי שזהו דבר חשוב, אבל לא קל לקיים אותו, לכן הוא לא כתב זאת בראשונה.

מישהו אמר חילוק אחר, ישנם הטוענים כי כל העניין של אמירת דברי תורה זהו בסעודה רגילה, אבל אם המדובר בסעודת מצוה, לא צריך לומר, כי הסעודה בעצמה היא מצוה. דברי תורה צריך לומר, כאשר זאת סעודה של חול, צריך לקדש אותה ע"י אמירת דברי תורה. אבל אם הסעודה בעצמה היא סעודת מצוה, אז כבר לא צריך דברי תורה. ישנה דעה כזאת. גם דבר זה, יכול היה להיות נכון מצד עצמו, אבל אינני יודע האם מהרי"ץ נתכוון לכך, כיון שאצלינו לא מקובל כך. דהיינו, אצלינו התימנים, תמיד אומרים דברי תורה, גם בסעודות מצוה, כגון סעודת חתונה ומילה. תמיד אומרים ד"ת. לא מסתבר, שמהרי"ץ נתכוון כי בסעודה המפסקת, הרי זהו יום טוב, ישנו עניין לאכול, יש מצוה לאכול בערב ויהכ"פ, ולפי"ז כיון שזאת סעודת מצוה אז אין חובה לומר דברי תורה בעצם, ולכן מהרי"ץ בא וחדש לנו בכל זאת לומר דברי תורה. כביכול, זאת גופא הוא רוצה לאפוקי. זה ג"כ חידוש גדול, בכל אופן כדאי לדבר ולדון על כך, כי למעשה ישנן דעות כאלה.

הבאתי בס"ד ב'מילי דאבות' על משניות פרקי אבות [דף קע"א, ד"ה והמנהג] בזה"ל, עיין ספר ברית אבות, שאפילו בסעודת מצוה צריך לומר דברי תורה על השלחן, כדמשמע בזהר הקדוש. א"כ, זהו חידוש בעצם. וצינתי לעוד כמה ספרים, מהר"ל מפראג, מהרש"ל, ר"י ברונא ועוד.

בספר שו"ת חמד שלמה [חלק שני, דף ש"ט אות ב'] כתב כך, על דבר מה שנוהגים בכמה קהילות קדושות, לומר תורה בכל סעודות שמסובים בה, אפילו סעודת מצוה, אם יש בזה חיוב מצד הדין או לא.

הנה מצאתי מביאים בשם ספר הקדוש עמק המלך, שזוהי סגולה לומר ד"ת בכל סעודה, שלא יהיה שום קטרוג על השמחה, כמו שקטרוג השטן בעת שעשה אברהם אבינו ע"ה המשתה

גדול ביום היגמל את יצחק וכו'. הוא מאריך על כך.

ובסוף הוא מביא, ומזה רצה להוכיח בספר סגולת ישראל, דדברי תורה על השלחן צריך רק אם אינה סעודת מצוה, אבל אם היא סעודת מצוה אין צריך לומר דברי תורה, כי הסעודה בעצמה היא תורה. וכן ראיתי כמה פעמים אצל כבוד קדושת רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל זלה"ה זיע"א, וכן היה המנהג בסיגוט, שלא אמרו דברי תורה בסעודת ל"ג בעומר או חמשה עשר בשבט או בסעודת ר"ח, כיון דהסעודה עצמה היא ג"כ מצוה. כי המשנה [אבות פ"ב מ"ג] שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו', שייך רק בסעודה שאינה סעודת מצוה. הגם כי בסעודת שבת ויום טוב נהגו לומר דברי תורה, כי אז הוא עת רצון לדברי תורה, כדאיתא בזמר של האר"י הקדוש ליום השבת, ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחשישה. ופי' במנחת יעקב, ע"י שנהנין מזיו השכינה, יכולים להשיג בסתרי תורה. וכן אמר אח"כ, ומללו מלה במתיקא כדובשא, ופירש במנחת יעקב שצריך לדבר בשבת בסודות התורה, אשר נאמר בהם [שה"ש ד', י"א] דבש וחלב תחת לשונך. א"כ בשבת ויו"ט שאני, שצריך לדבר דברי תורה. וגם ראינו אז אצל צדיקים, שבשבת תגלין פתגמין ותימרון חידושי, כמ"ש במנחת יעקב שיכול לומר ולחדש בתורה יותר מבימות החול וכו'.

זהו כפי שאומר רבינו שלום שבזי זצ"ל, לבי ביום שבת יבין בחידות. ביום שבת, ע"י הנשמה היתירה, יש לאדם אפשרות להבין, מה שבכל השבוע הוא לא הבין. 'חידות' היינו כל דבר נעלם, ביום שבת הוא יזכה להבין זאת. ישנו גם עניין בשבת לחדש חידושי תורה, כי האדם במדרגה יותר גבוהה.

למעשה, גם בשלחן ערוך [בסימן תרע"ג], לגבי ימות החנוכה שיבואו עלינו לטובה בעז"ה

שערי יצחק – השיעור השבועי

בכל אופן, אולי הדבר מתאים לפי השיטה הזאת, שבסעודת מצוה אין צורך לומר דברי תורה. אבל אם אכן, לצערינו הרבה אנשים מתנהגים בקלות ראש בסעודות מצוה, אבל הוא מדבר על צדיקים וחסידים, היודעים מה שהם עושים ונעמ"ש"כ בס"ד במילי דאבות דף ע"א ד"ה והמנהג.

הרמ"ק, זהו רבינו משה קורדובירו, בפירושו על הזוה"ק פר' תרומה, מה שהבאנו מקודם ודף כ"ו כותב כך, השלחן הוא דבר תלוי ועומד, אם יקדש או יטמא. האוכל, זהו דבר שיכול להיות לשני הצדדים. והטעם, מפני שבו עניין גשמי חומרי מאד, והוא האכילה. והאכילה, ישפט לשתי דרכים. או היא לקיום הגוף לעבודה האלהית. כאשר האדם אוכל, הוא צריך לחשוב, כי עי"כ יהיה לו כוח לעבוד את ה'. להמשיך המדרגות העליונות, שהם גוף סוד המזון שהוא שפע. או היא למלאת תאוה להנאות מתענוגי העולם. תענוג לו, נעים לו לאכול, מדגדג לו בגרון, זאת אכילה גשמית. א"כ ישנן שתי אפשרויות, או ימינה או שמאלה. אם האדם מקדש את האכילה, זאת דרגא גבוהה.

והנה, המאכל יש בו ודאי האחד, שאי אפשר לאכול לקיום הגוף שלא יהיה שם תאוה והנאה מהחומר. והנפש, מסופק אם תהיה שם, אם לא תהיה שם, לפי הכוונה. אם כן, החומר מוחזק באכילה, והנפש הרוחנית רפופה. ובמה תתחזק? כיצד מחזקים את הנפש? במה שיאמר עליו דברי תורה, שהם מאכל הנפש בלא גוף, ואז אותו שלחן נטהר מכל מאכל שאכל, ומכל עדוני החומר, ונעשת סרסור לדברי תורה ונתקיימה בקודש. ונטעם זה, כשלא אמרו עליו דברי תורה, נשאר השלחן בגשמי, והיא חצונית שמה צד החומר, ולזה נקרא קי"א וצוא"ה כדמסיק וכו', רח"ל. הכל נשאר כך, בלי שום חלק רוחני. ועל השלחן הזה אמרו חז"ל, שאם לא אמרו עליו ד"ת, כאילו מזבחי מתים.

בקרב, מובא כך ברמ"א. הרי לגבי הסעודות של חנוכה, מרן אומר שהן לא סעודות מצוה, אלא זה רשות. כותב על כך הרמ"א, נוהגין לומר זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה. א"כ, אם זמירות ושבחות עושים זאת לסעודת מצוה, ק"ו דברי תורה.

בכל אופן, אם השיטה הזאת היתה מקובלת, ומהרי"ץ בא לאפוקי מכך, זה יכול היה להיות תירוץ. אבל שוב הפעם, זאת 'העמסה'.

אולם כפי שאומרים, הקב"ה חדי בפלפולא. המגיד מישרים אמר למרן הב"י, לגבי איזה תירוץ שכתב הב"י בהלכות מקואות, הוא אמר לו, אתה כתבת שני תירוצים, ותירוץ אחד אינו נכון, אבל אל תמחק אותו, תשאיר אותו, כי הקב"ה חדי בפלפולא. זהו פלפול, יגדיל תורה ויאדיר, זה משמת, אבל זאת אינה האמת. א"כ, איך אומרים, נשתעשע בדברי תורה.

יכול להיות שנתכוון לכך גם רבי צדוק הכהן ופרי צדיק, תולדות ג', ראיתי כי מביאים בשמו, יזה השלחן, אמרו חז"ל זהו שלחן שאומרים עליו דברי תורה. והנה, ישנם שני שלחנות. שלחן של סעודת מצוה, אשר מחמת הפחד והמורא מלפניו ית', נתבטלה ממנו הנאת האכילה כלל. שלחן זה נקרא: לפני האלהים. בסעודת מצוה, ישנו פחד, וזה נקרא לפני האלהים, שזה מדרת הדין. ויש שלחן, אשר לפני ה', זה מדרת הרחמים, היינו סעודה רגילה, רק אומר עליו דברי תורה, ומתאחד עם מוצאי פי ה' שבתוך המאכל. זהו השלחן של שם הוי"ה – סעודתא דמלכא, כמו אכילת מזבת, וחשוב יותר מסעודת מצוה. הדבר מתקשר. כפי שנאמר, פִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי יִי יְחִיָּה הָאָדָם (דברים ח', ג'). בכל מאכל, ישנם ניצוצי קדושה, ואם הוא אומר דברי תורה אזי זה נקרא לפני יי'.

טוב, אבל אלו דרגות גבוהות, לפי מדרגתם.

דרך אגב, ישנו בכך רמז, שע"ז הנשמות המגולגלות בתוך המאכלים, המתים הרוצים להיתקן ע"י המאכל, אם האדם לא כיוון ולא אמר דברי תורה, המתים הללו נשארו כך ולא קיבלו את תיקונם, וממילא זה 'זבחי מתים'. המתים הללו, זבוחים, מסכנים, לא ניתקנו. יש בכך גם כוונות נסתרות. אבל הפשט הפשוט הוא, שזה מלשון הפסוק [תהלים ק"ו, כ"ח] וַיֵּאכְלוּ זְבַחַי מֵתִים. הכוונה, שזה כמו תקרובת של עבודה זרה.

ברוך ה', כל הפלפולים האלה הם בזכות מהרי"ן זיע"א. יה"ר שנמשיך את כל העניין של ערב יום הכיפורים, למשך כל ימות השנה שיבואו עלינו לטובה.

בדבר שינויי המנהגים בחלוקת ה'מברכים' בפרשת נח לגבי התחלת עליית חמישי, האם מחשיבים עניין מיתה כדבר רע אשר אין מסיימים בו, דוגמאות נוספות בעניין זה, ודעת מרן שליט"א כיצד לנהוג בזה וכיו"ב.

בפרשת השבוע, פרשת נח, ישנן חילוקי דעות, לגבי חלוקת המברכים, מהיכן מתחיל העולה 'חמישי'. ישנם המתחילים בפסוק [בראשית י', ט"ו] וַיִּבְנֶעַן יָלֵד אֶת צִידוֹן בְּכָרוֹ. וישנם המתחילים מהפסוק [שם שם, א'] וַאֲלֵה תוֹלְדוֹת בְּנֵי נֹחַ.

הסיבה לכך היא, כיון שלפי השיטה שמתחילים חמישי בפסוק זאלה תולדות נח, הרי שעליית רביעי מסתיימת במלה זימות'. לאחר הפסוק, וַיְהִי כֹל יְמֵי נֹחַ תִּשַׁע מְאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת [בראשית ט', כ"ט], העולה מברך ברכה אחרונה. לפי שיטת התיגאן, הדבר מתאים, כיון שכעת מתחילים למנות את שמות תולדות בני נח, כולם ביחד. אבל ישנם כאלה, שלא רצו לסיים כך, הם מחשיבים זאת כסיום בדבר רע, אינם רוצים לסיים במלה זימות', לכן הם המשיכו את הקריאה עוד קצת.

בדרך כלל, ספרי התיגאן אינם חוששים לכך, שלשון 'מיתה' נחשבת כדבר רע.

כפי שאתם יודעים, ישנם בתי כנסת נוסח בלדי, בעיר צנעא, שקוראים במפטיר רק שלשה פסוקים. אפילו אם יישאר פסוק אחד ב'פרשה', אינם חוששים. המפטיר הוא תמיד שלשה פסוקים. ישנן שיטות כאלה. אמנם בדר"כ מקובל, גם בנוסח בלדי, במקומות האחרים, שקוראים חמשה פסוקים, שלא להשאיר ב' פסוקים בפרשה. [עיי'ן שיעור מוצש"ק משפטים ה'תש"ע].

אולם, גם בתי הכנסת הללו, אשר קוראים שלשה פסוקים, בפרשת האזינו אינם עושים כך, כיון שהם לא רוצים להתחיל במלה זימות', דהיינו בפסוק [דברים ל"ב, נ"ז] וַמָּת בְּהָר אֲשֶׁר אָתָּה עָלָה שָׁמָּה וגו'. כך אומרים בשם הרה"ג נתנאל אלשיך זצ"ל. גם בית שייך נוהגים כך, לקרוא תמיד שלשה פסוקים, אבל לגבי פרשת האזינו הוא אמר, לא, איך יגיד העולה? ברוך אתה י"י נותן התורה, ומות בארץ וגו'? מה, אתה אומר לחזן שהוא ימות?... משא"כ בבית הכנסת של מהרי"ן, זכורני כי הרה"ג שמעון צאלח זצ"ל אמר לי, מה פתאום, מה הבעיא במלה זימות'? מה הקשר? וכי אני מדבר אל החזן? אלו דמיונות. זהו כפי שתחשוב לגבי ה'תוכחה', אָרֹר אֶתְּךָ בְּעִיר וְאָרֹר אֶתְּךָ בְּשָׂדֶה [דברים כ"ח, ט"ז] [מרן שליט"א אומר זאת ב'כינוי', 'ארור הוא בעיר וגו'], הקורא והמתרגם, ישנם אנשים שיש להם דמיון, כביכול המברך מקלל את המתרגם והמתרגם מקלל את המברך. קשה להיכנס לראשם של אנשים.

יכול להיות, שגם בנ"ד זהו דמיון, כנראה קרה באיזה מקום מישהו עלה רביעי, והוא מת באותו השבוע, ואמרו כי זה כיון שהוא קרא זימות', לכן הוא מת.

אבל מצד שני, עלינו דנים לגופו של עניין. האמת היא, כי גם בחומש תורת אבות, וגם בחומש תורה קדומה, האריכו על כך, לחזק את העניין הזה, שבדר"כ כך זה בתיגאן, לסיים

זויה רעב, וכפי שבשבת לא מתחילים בפסוק זויה רעב אלא בפסוק זיבוא אברם מצרימה, כך גם בשני וחמישי ומנחת שבת, אפשר להתחיל שלשה פסוקים מלפני כן. אבל בשביל זה, צריך להדפיס סידורים אחרים, בכדי שלא יהיה בלבול בציבור.

בכל אופן, למשל הפטרת מצורע מסיימת בפסוק [מלכים ב' ז', כ'] וַיִּרְמְסוּ אֶתֹּ הָעָם בְּשִׁעָרָה וַיָּמָתוּ. אבל איננו גומרים בפסוק הזה, אלא מוסיפים פסוק, וַיִּחַן יְהוָה אֶתֶם וַיִּרְחַמֶם [מלכים ב' י"ג, כ"ג]. מדוע מוסיפים פסוק, שבכלל אינו שייך? הסיבה היא, כי לא רצו לסיים במלה זימות. א"כ רואים, שגם הקדמונים לא רצו לסיים בכך.

א"כ, לפעמים רואים שכן, ולפעמים רואים שלא, זהו אינו דבר המוכרע, ואין בכך קפידא. העיקר הוא הסימן, אולם אין בכך איסור. לכן, מי שירצה לשנות, אינני חושב שישנה קפידא.

ראיתי כי גם האדר"ת, בספרו תפילת דוד [דף קצ"ז], גם הוא חושש לכך, לגבי דברים הדומים. הוא כותב כך, בכמה עיירות המנהג לקרות הרבה קרואים גם בפרשת בראשית, אותם שלא הספיקו לקרותם בשמחת תורה, להרבות נדבות לבית המדרש ולבית הכנסת. ישנם מקומות כאלה.

אצלינו התימנים, אין בכלל את המנהג הזה בשמחת תורה. אינני יודע, בשנים האחרונות החליטו, לא יודע מי הכניס את המנהגים האלה, שכל הציבור של בית הכנסת עולה לספר תורה. שאלו אותי גם פה בביהמ"ד פעולת צדיק, אמרתי לו, תשמע, אינני יודע, אין מנהג כזה אצלינו, רק הילדים עולים. כל האנשים, יכולים לעלות ועולים במשך כל ימות השנה, בשביל מה צריכים עכשיו. אבל, ישנם מנהגים כאלה, ויש בכך טורח ציבור. בכל אופן, הוא מדבר עליהם, והוא אומר שישנם כאלה שלא הספיקו לעלות בשמחת תורה, אז הם עולים בפרשת בראשית.

במלה זימות. אבל האמת היא, כי אני בעצמי ראיתי תאג ישן, שהוא ג"כ קבע את עליית חמישי בפסוק זכנען. צריך לבדוק בעוד ספרים.

הערה מהקהל: בתאג ירושלם עשו כך.

תשובת מרן שליט"א: נכון. בעל תורה קדומה העיר על כך, שכך מובא בתאג ירושלם, כביכול משמע שכך זה רק בספרי הדפוס. אבל למעשה בדקתי וראיתי, שיש את זה גם בכתבי היד. היפ"ה כותב בתורה קדומה, שהוא בדק ומצא בארבע עשרה תיגאן, שעליית חמישי מתחילה בפסוק זאלה תולדות נח. ואני אומר, שארבע עשרה זה לא מספיק. מה זה ארבע עשרה תיגאן? היו מאות ואלפי תיגאן בכל הדורות. איפה הם? תבדוק את כולם. ועיין עוד בעניין זה בשיעור מוצש"ק נח התשע"ו. ברור שישנם תיגאן, גם ישנים, שעשו כך את חמישי. יכול להיות, מסתבר שכבר בדורות שעברו היו חילוקי דעות בעניין זה, וחושבני כי לא כדאי לעשות מכך מהומה ומחלוקת. אולי לפעמים ישנם אנשים, שיאנינא דעתייהו, אנשים רגישים המפחדים, ואינם רוצים לסיים במלה זימות. לכן, צריך לסכם זאת עם הגבאי מראש, כי שיתכנן את הקוראים, את העולה הבא, בכדי שלא יהיו אי הבנות. בקיצור, הדבר אינו מוכרע. והמציאות היא, כי ראינו שגם אבותינו נע"ג חששו לפעמים לכך. למשל, לגבי הפסוק [בראשית י"ב, י"ז] וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וְגו', בפרשת לך לך, לא עשו שני בפסוק זויה רעב בארץ, אלא בפסוק [בראשית י"ב, י"ד] וַיְהִי כְּבֹא אַבְרָם מִצְרִימָה וְגו', למרות שזה באמצע העניין. מדוע לא התחילו את עליית שני בפסוק זויה רעב? נראה שהם חששו. האמת היא, כי בשני וחמישי, וכפי שקראנו במנחת שבת, מתחילים שלישי בפסוק זויה רעב, לפי החלוקה הרגילה, אבל חושבני כי גם בכך היה עדיף לעשות חלוקה אחרת, לא שאני ממציא, ישנן נוסחאות כאלה, העושים סימן ג"ז במקום דה"ד, ואז יוצא שהשלישי אינו מתחיל בפסוק

בכל אופן הוא כותב, וראיתי שפוסקין בפרשה האחרונה במלת וימות, ומחיתי בידיהם, שלא לעמוד בדבר רע. ואם כי מענה בפיהם, שאינו דבר רע אחרי אריכות השנים הרבות שלהם. כך גם כתב בחומש תורת אבות, מה, הרי נח מת בן תשע מאות וחמשים שנה, א"כ זה טוב... הוא לא מת בקיצור ימים ושנים. אבל הוא אומר, מכל מקום, אין פורענות גדולה ממיתה רח"ל. ובמקום שלא נפסקו הפרשיות, אין לעמוד שם, אם לא באותן הפרשיות שמסיימות כן, כמו בפרשת קדושים, במדבר, קרח. ולכן העמדתי להם להפסיק במקומות אחרים שלא עלה על לבם ועלתה להם ונמנעו מאז.

השלמה בביאור דברי הגמ' בברכות, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר רע וכו' ואם לאו יזכור יום המיתה, ומה הכוונה בתיבת יום המיתה'.

בספר שבט מוסר [פרק כ"א], מדייק את מה שאמרו חז"ל [ברכות דף ה' ע"א] א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנא' [תהלים ד', ה'] רָגַזוּ וְאַל תַּחַטְּאוּ. אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר אִמְרוּ בְלִבֵּיכֶם. אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר עַל מְשַׁבְּבֵיכֶם. אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר וְדַמּוּ סֵלָה.

לכאורה, מה הפירוש לזכור את יום המיתה, היה צ"ל יזכור לו המיתה'. מה זה יום המיתה?

הוא כותב כך, רמזו בזה, שיזכור וישים נגד עיניו כל מה שיגיע לו ביום המיתה עד קברו כנזכר. לכן לא אמר יזכור לו המיתה, דמשמע שיזכור שימות בלבד, דמזה בלבד אינו מתפעל כל כך להכניע יצרו, כ"א שיזכור וישים נגד עיניו כל הנעשה לו ביום המיתה, שבדמיון זה אולי יתפעל להכניע היצר הקשה כברזל והצר הצורר תמיד בלי השקט כלל.

לפני כן, בהתחלת הפרק [דף קס"א] הוא מתאר זאת בצורה ממש מוחשית. שים בן אדם נגד עיניך וחשוב כאלו בא עת פקודתך, ואתה מת מוטל על גבי קרקע באמצע הבית וכו', הוא ממש מאריך שם הרבה, כיצד האדם ידמיין לעצמו שהוא מת, מוטל על הקרקע באמצע הבית, כל בני הבית צועקים ומסתובבים ובוכים, והנשמה מרחפת וכו', מאריך לתאר כל זאת. והוא אומר, כי לכן אמרו חז"ל יום המיתה', לא רק את רגע המיתה, אלא את כל מה שסובב למיתה, את הלוויה ואת הקבורה, עד השבעה וכו'. הוא כותב זאת ממש באריכות.

לגבי הדיוק שהוא מדייק מן המלים יום המיתה', לכאורה זהו בעצם פסוק מפורש, יצחק אבינו ע"ה אמר [בראשית כ"ז, ב'] לֹא יִדְעָתִי יוֹם מוֹתִי. למה הוא מתכוון? הכוונה היא, יום. גם שלמה המלך אומר [קהלת ט', י"ב] כִּי גַם לֹא יִדַע הָאָדָם אֵת עֵתוֹ.

לכאורה הכוונה היא, יום מותי, לא מתכוונים להגיד את היום, אלא זאת לשון בעלמא. הרי לפעמים כתוב, כמו שהאר"י ז"ל אומר כי כאשר אומרים לישועתך קויתי כל היום, לפי נוסחת הספרדים, לחכות ולצפות לישועת ה' בכל יום. כשישאלו אותך, 'ציפית לישועה', מה תענה? לכאורה מה הפירוש, וכי כל היום האדם חושב על ציפייה לישועה? היתכן דבר כזה? האם אפשר כל רגע ורגע לצפות לישועת ה'? אלא הכוונה, כפי שנאמר בפסוק [תהלים כ"ה, ה'] הִדְרִיכֵנִי בְּאַמְתָּךְ וְלִמְדֵנִי כִּי אֲתָה אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי אֹתָךְ קוֹיֵתִי כָּל הַיּוֹם. מה הפירוש, 'כל היום'? אומר הרד"ק, כמו 'כל הימים'. דהיינו, בכל יום ויום, לפעמים, אבל זה לא 'כל היום' כמשמעו. ישנם הרבה פסוקים כאלה. כִּי עֲלִיךָ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם [תהלים מ"ד, כ"ג]. הכוונה בכל יום ויום. רבינו סעדיה גאון אומר בלשון ערבי, כי כל היום היינו, טול אזמן. כלומר, במשך הזמן. לא כל היום, כמשמעו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בזמנו [שיעור מוצש"ק וילך, ודרשת חול המועד סוכות, שנת ה'תשע"ט] דיברנו לגבי לשון הרמב"ם בהל' תשובה [פ"ז הל"ב] הכותב כך, לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות, ושמה ימות בשעתו ונמצא עומד בחטאו. שאלנו על כך, מה הפירוש? כיצד הדבר מסתדר עם דברי הרמב"ם בהלכות דעות [פ"ב הל"ד], האומר כי האדם צריך להיות שמח כל ימיו? וביארנו אז, כי כאשר חושבים על יום המות, זה לא צריך להיות דבר עצוב. כאשר מתרגלים לכך. ואדרבה, התועלת הרצויה בכך, שהאדם מתקן את מעשיו, ממילא הוא צריך להיות שמח.

חושבני, שישנו ביאור נפלא בספר הזוה"ק [דף ר"ב ע"א], לא ראיתי מפרשים אחרים העומדים על כך, תנן, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, וישתדל אבתריה. אי אזיל מניה יאות, ואי לאו ישתדל באורייתא, דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא. אי אזיל מוטב, ואי לאו ידכר ליה יומא דמותא בגין לתברא ליה.

הכא אית לאסתכלא, דהא דא הוא יצר הרע ודא הוא מלאך המות, וכי מלאך המות מתבר מקמי יומא דמותא, והא איהו קטולא דבני נשא הוי, ואשתמע דחרוה הוא דיליה, ובגין כך אסטי לון לבני נשא תדיר בגין לאמשכא לון לדא.

הזוה"ק שואל, מה פירוש דברי חז"ל, 'ואם לאו, יזכור לו יום המיתה?' מה זה 'לו?' למלאך המות? וכי את מלאך המות מפחיד יום המיתה? אדרבה, הוא הורג את בני האדם, והוא שמח להרגם. לכן הוא כל הזמן מטעה אותם, בכדי להביא אותם ח"ו למיתה. א"כ מה הדבר יעזור, שאזכיר לו יום המיתה? הלוא הוא אדרבה, ישמח שיש לו יום המיתה.

מתרין הזוה"ק, אלא ודאי מה דאתמר דיכור ליה בר נש ההוא יומא דמותא, ודאי הכי הוא, בגין דמתבר לבא דבר נש, דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דאשתכח חרוה דחמרא

גם הרד"ק כותב בספר ישעיהו [מ"ז, ט'] לגבי הפסוק וְתִבְאֲנָה וגו' בַּיּוֹם אֶחָד, כי הכוונה היא 'בַּעֲת'. לפעמים משתנה הפירוש, לפי העניין. הוא מביא ראיה מן הפסוק, יוֹם צַעֲקָתִי בְּלַיְלָה נִגְדָדָךְ [תהלים פ"ח, ב']. מה הפירוש, 'יום צעקתי בלילה?' תחליט, ביום או בלילה? אלא הכוונה, בעת שצעקתי בלילה נגדך.

האמת היא, כי הוא בעצמו מפרש שם אחרת, ממילא אין הוכחה. הוא אומר כי הכוונה היא שלפעמים הלילה נקרא יום. כתוב בפסוק, בַּיּוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר [במדבר ג', י"ג]. מתי הקב"ה היכה את הבכורות? ביום או בלילה? מכת בכורות הרי היתה בלילה. א"כ אתה רואה, שקוראים ללילה בשם יום. רבינו סעדיה גאון [שם] אומר, 'יום צעקתי בלילה' היינו, יום או לילה. גם שאר המפרשים שם, פירשו באופנים נוספים. גם לגבי הפסוק בישעיהו שהבאנו לעיל, 'ותבאנה וגו' ביום אחד', לפי המלבי"ם שם מתברר שהוא מסביר כי הכוונה היא ליום אחד' ממש, כך יוצא מדבריו שם.

אבל, שוב הפעם, צריך לדעת כלל בכל הדברים האלה, נכון שאפשר לפרש דברים כך, 'יום' לאו דוקא, ושהכוונה עת וזמן, אבל אם אפשר לפרש כפישוטו, צריכים לפרש כפישוטו. דהיינו, כאשר נדחקים, כשישנו איזה הכרח, אז אומרים, טוב, מצאנו ש'יום' הכוונה ל'זמן', או 'לילה' שהכוונה 'יום'. בסדר, זה אם אין לך ברירה, אתה חייב להידחק ולתרץ איזה משהו. אבל אם אפשר לפרש כפישוטו, אזי הדבר עדיף.

א"כ צודק בעל ספר שבט מוסר, כי הוא יכול כאן לפרש 'יזכור לו יום המיתה', שהכוונה על היום.

השלמת ביאור דברי הרמב"ם בהל' תשובה, לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות, וכיצד הדבר מסתדר עם מה שכתב בהל' דעות כי האדם צריך להיות שמח.

וגסותא דרוחא, וכד אשכח רוחא תבירא, כדין אתפרש מניה ולא שריא בהדיה, ובגין כך בעי לאדכרא ליה יומא דמותא, ויתבר גופיה ואיהו אזיל ליה.

נראה מדברי הזוה"ק, שהוא סמך על המבין, כי חסר עיקר התירוץ, היעוקץ שלתירוץ. הזוה"ק אומר, אין הפשט יזכור לו' למלאך המות, אלא לעצמך תזכיר זאת. המלה לו', אינה חוזרת כלפי מלאך המות, אלא תזכיר לעצמך את יום המיתה. זה חסר מן הספר, אבל מובן שהתירוץ הוא כך.

הפני יהושע דייק מעצמו את הדיוק הזה בגמ', מה הפירוש יזכור לו'. והוא אומר פירוש נחמד ע"ד הפשט, הכוונה היא שתזכיר ליצה"ר שיום אחד יגיע וישחטו אותו, כפי שהגמ' אומרת במסכת סוכה ודף נ"ב ע"א, שלעת"ל יישחט מלאך המות. א"כ, תזכיר לו זאת, תפחיד אותו, והוא ילך ממך.

אבל הזוה"ק אינו מסביר כך, אלא יזכיר לו' היינו תזכיר לעצמך, והאדם נשבר כאשר מזכירים לו את יום המות.

כעת ברצוני להסביר את סוף דבריו, תא חזי יצר טוב בעי חדוה דאורייתא. השמחה בלימוד התורה, זה מה שרוצה היצר הטוב. ויצר רע חדוה דחמרא וניאופין וגסותא דרוחא. היצה"ר מחפש את השמחה של יין, של זנות, של גסות רוח. יצר הרע נמצא היכן שישנה שמחה. ובגין כך בעי בר נש לארגוא (ליה) תדיר מההוא יומא רבא, יומא דדינא יומא דחושבנא. בכדי להתגבר על היצה"ר, צריך להזכיר לו את יום הדין. דלית ליה לבר נש לאגנא עליה אלא עובדוי דכשרן דאיהו עביד בהאי עלמא, בגין דיגינו עליה בההיא שעתא.

המעייין בדבריו אלו, יראה כי לכאורה הדבר אינו מובן, כי פתאום הזוה"ק מדבר כאן על השמחה של התורה. הרי בהתחלה הוא מדבר

על השמחה של היצר הטוב, ועל השמחה של היצר הרע. מה הכנסת כאן פתאום, את עניין השמחה של התורה, של היצר הטוב? הרי אתה בא להסביר, לשבור את יצה"ר ע"י שאתה מזכיר לו את יום הדין. תשמע, אתה חושב שבעולם הזה תעשה מה שאתה רוצה, יום אחד אתה תצטרך לתת דין וחשבון על מעשיך, תחשוב לקראת מה אתה הולך. למה הוא מכניס כאן, את העניין של השמחה?

חושבני שאני אומר כאן בס"ד פירוש, לאמיתה של תורה. הרי דיברנו על כך, שהמפרשים מסבירים מדוע העצה הזאת של יזכיר לו יום המיתה כתובה רק בסוף? מקודם אומרים, תעסוק בתורה, תקרא קרית שמע, ואם לאו, תזכור יום המיתה. לכאורה, אם זאת התרופה הכי טובה, תאמר זאת בהתחלה.

אומר על כך בעל עיון יעקב, ועוד מפרשים רבים, כגון הראנ"ח – רבי אליהו בן חיים, וכן בספר אגרא דכלה, הרבה מפרשים אומרים כך, שהעצה הזאת איננה טובה, כי אם מזכירים את יום המיתה, האדם עצוב מכך. לא רצוי, לפעול בדרך הזו. עדיף עצות אחרות. רק אם לא תהיה ברירה, אזי חייבים, כדי שח"ו לא יכשל.

אסכח, זהו מה שרוצה הזוה"ק לתרץ, כאן אתה צריך להסביר, כי יצר הטוב בעי חדוה דאורייתא, דהיינו לא מספיק להילחם עם היצה"ר ע"י שיזכיר לו את יום המיתה, כי אז האדם ח"ו יכנס לדיכאון ולעצבות, והדבר אינו טוב וראוי, כי אדם במצב כזה עלול ח"ו להיות יותר גרוע. לכן, בדרך רצוא ושוב, לא צריך לקחת גם דברים של שמחה, וממילא עייז האדם אינו נופל ח"ו. זאת הסיבה שהזוה"ק מכניס כאן, יצר טוב בעי חדוה דאורייתא, תכניס את השמחה של הלימוד, בכדי שזה ישלים את מה שחסר, בכדי שלא יהיה רק בעצבות אלא גם בשמחה, וממילא משיגים בכך את התוצאה הרצויה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלה מהקהל: כיצד אפשר לכוון את כל התפילה הזאת באמירת המלה 'איה'? הרי זאת תפילה ארוכה מאד?

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל ראשית, צריך להיות מוכן לך מראש, ואז הדבר לא יסבך אותך. הרי ישנם הרבה כוונות בספרי המקובלים, ולא מבינים, איך אפשר לכוון כ"כ הרבה? אבל אומרים, משל למה הדבר דומה, לאדם עוור שרוצים לתאר לו דלת. מתחילים להסביר מה זה דלת, כמה האורך וכמה הרוחב, ויש ידית, ויש מנעול, ויש צירים מן הצד וכו'. מסבירים לו בפרוטרוט מה זאת דלת. אבל מי שרואה בעיניים, מספיק שתאמר לו את המלה 'דלת'. מי שיודע כבר מה זאת דלת, אינו צריך להסביר. ה"ה בנ"ד, מי שכבר מונח בעניין, אזי הדבר אינו מסובך אצלו. אם האדם יודע את כל הפרטים בזה, הוא יכול בתוך זמן קצר מאד.

שאלה מהקהל: אפשר לכוון את כל השמות הקדושים?

תשובת מרן שליט"א: לא את כל השמות הקדושים האלה. אפשר. ראשית, כנראה אצלם הם מנגנים במלה 'איה', וממילא אפשר להאריך. אבל אצלנו התימנים, שאיננו מנגנים, אז א' אולי כדאי לנגן, אולי רצוי אם אפשר לעשות זאת. וגם אם לא, הרי ישנו זמן אחרי כן, באמירת ימלוך וכו'. דהיינו, אתה מתחיל אז, באמירת 'איה', וממשיך הלאה במשך הזמן.

הערה מהקהל: שמעתי בשם איזה רב, שהר"ר מרדכי שרעבי זצ"ל היה אומר את כל הכוונות באופן רגיל.

תשובת מרן שליט"א: כן. מי שמכיר את זה, אצלו הדבר אינו מסובך, זה לא לוקח זמן.

זהו בערך מה שאמרנו, בדרך אחרת, ביישוב דברי הרמב"ם. כי מצד אחד הרמב"ם אומר, לעולם יראה אדם עצמו נוטה למות, מצד שני בהל' דעות הוא כתב שהאדם יהיה שמח כל ימיו, כי על ידי זה הוא ישמח. הוזה"ק אומר בערך אותו הדבר, אבל מזוית אחרת. ובסך הכל, הכל הולך אל מקום אחד.

השלמת ביאור דברי האר"י ז"ל בעניין האפשרות לבקש על אחד משלשה דברים בעת אמירת 'איה מקום כבודו' במוספי ר"ה ויוהכ"פ, ודברי מה"ר מרדכי שרעבי ז"ל בעניין זה.

ברצוני לומר יישר כוח לידידנו (חשבתי שזה הרב מיכאל ברבי שלום עמראן הי"ו, מהעיר רכסים ת"ו, והתברר אח"כ שלא) ששלח אלי משהו בקשר למה שדיברנו בשיעור מוצש"ק וילך ה'תשע"ט, לגבי 'איה מקום כבודו'. הזכרנו את החידוש הזה, והוספנו כמה דברים. לכוון על עושר, ובנים צדיקים, ורוח הקודש, באמירת המלה 'איה'. ודיברנו על השאלה, האם אפשר לכוון בכל פעם על משהו אחר, או שלא. הבאנו חילוקי דעות בעניין זה. וחיזקנו את דברי הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שאפשר בכל פעם לכוון על דבר אחר, ואין חובה לכוון רק על דבר אחד.

הוא שלח לי חיזוק לזה, שכך אמר מהר"ר מרדכי שרעבי זצ"ל. הדבר נדפס בלוח נהר שלום, בשנה זו, שנת ה'תשע"ט. הביאו שם את הסגולה הזאת, וכתוב שם כך, אומרים בשם הרב מרדכי שרעבי זצ"ל, שבשלושת תפילות מוסף שבשני ימי ר"ה ויוהכ"פ, יכוון בכל פעם אחת משלושת הבקשות. וב'כתר' של נעילה, יכוון את שלשתם יחד. ה' יזכנו.

זאת תוספת חיזוק לדברינו, שאפשר בכל פעם לכוון על דבר אחר. רק הוספנו, שאפשר לנו לעשות זאת עוד כמה וכמה פעמים, לפי מנהגינו.

תיקונים לשגיאות שנדפסו בסוף סידור 'תפילה
בכוונה" בשם מרן שליט"א.

דיברנו בעבר [בכמה שיעורים, בחדשי החורף
ה'תשנ"ח], על ענייני 'תיקוני תפילות'.

נדפס בסידור 'תפילה בכוונה', ע"י ידידנו הרב
אבישלום בן הרב אברהם שמן, ה' ישמרם
ויחיים, שיחיו לאורך ימים טובים אמן, הדפיסו
בסוף הספר 'תפילה בכוונה', מסרנו להם
באמצעות ידידנו הרב שילה, הערות ותיקונים
לתפילה.

יש שם בסוף, מאה הערות. זהו מספר 'עגול',
אבל לא שישנם רק מאה. ראיתי שזה מתקרב
למאה, אז עשיתי שיהיה מאה. ברוך ה', שזה
נדפס. חוץ מההערות שישנם בשולי הדף, שזה
לא נכנס בחשבון. בכל אופן, בסוף הסידור,
במהדורא החדשה, הדפיסו את ההערות
שכתבתי, אבל שמתו לב בזמן אחרון, ואמרת
שכדאי לעודר על כך, שישנן טעויות. מי שיש
לו את זה, עליו לעשות תיקונים לתיקונים...

עשו כמה שגיאות בהדפסה, כנראה לא הבינו,
או לא מסרו לנו להגיה, אז כדאי לתקן זאת,
עד שהם יתקנו את הדבר במהדורא הבאה. גם
כל אחד שרוצה שתפילתו תהיה מושלמת,
שיסמן זאת לעצמו, כי אינני רוצה שח"ו הדבר
יגרום לטעות. כביכול, שזה יהיה מדוייק.

בתיקון מס' 20, לגבי המלה 'ונחמתא', הדפיסו
כאן בטעות ח"ת בשוא, וצריך להיות קמן,
'ונחמתא'. ולצערינו, גם הרבה אנשים אינם
מבטאים זאת נכון. כי קשה קצת לבטא שלושה
קמצים זה אחר זה. ודרך אגב, המלה הזאת היא
מלרע. הרבה אנשים אומרים זאת מלעיל, אבל
נראה לי שזה לא מדוייק. אם זה היה בסוף
משפט, כמו 'בואי פלה', הדבר היה יכול להיות.
אבל לגבי 'ונחמתא', צריך לומר מלרע. זה גם
לא מסתבר לומר מלעיל. אם זה היה בסוף
עניין, הייתי עוד מביין, כי תמיד בסוף פיסקה

עושים קצת אריכות, נעימה של סיום. אבל
בנ"ד, זה לא סיום. נראה שזה לא מדוייק. בכל
אופן, את הדבר הזה, הדפיסו כאן נכון, עשו את
הגעיא באות ת"ו, וזה בסדר. אבל לגבי האות
ח"ת, עשו ניקוד משובש, וזה צריך להיות קמן.

בתיקון 28, 'זיעבור - לא להאריך יותר מדאי
בשם ה' הראשון. כתוב כאן 'לא להאריך',
וצריך לתקן 'לא להפסיק' יותר מדאי בשם ה'
הראשון. לצערינו, טעות זו מצויה, וכבר הערתי
על כך כמה פעמים ועיין שיעור וילך ה'תשע"ג,
אבל זהו דבר שצריך לשים לב אליו. כאשר
אומרים י"ג מדות, לאו דוקא בימים הנוראים,
אלא בכל השנה, כגון בשני ובחמישי, בכל זמן
שאומרים זאת, הרי ישנו פסיק בין המלים י"י |
י"י אל רחום וחנון, ורבינו בחיי אומר כי מי
שאינו מפסיק ביניהם עתיד ליתן את הדין. ישנו
עניין, להפסיק בין שם ה' הראשון, לשם ה'
השני. לא לאמרם ביחד.

דרך אגב, צריך שגם המתרגמים ישימו לב
לכך. בדרך כלל, הילדים מתרגמים זאת ביחד,
ואעבר י"י שכינתיה על אפוהי וקרא, י"י י"י
וכו'. לפי קוצר דעתי, גם בתרגום צריך שתהיה
הפסקה ביניהם.

בכל אופן, בגלל זה האנשים מפסיקים יותר
מדאי, כביכול זהו טעם 'ירזים', מעמידים זאת
ממש. גם דבר זה, אינו מדוייק. אמנם אולי יותר
טוב ככה, מאשר שיחברו ביניהם. אבל מי
שמדייק, צריך לשים לב. לחבר אותם זה לא
טוב, ולהפסיק יותר מדאי זה ג"כ לא טוב, כיון
שזאת אינה העמדה. הרי מבואר בגמרא [ר"ה
דף י"ז ע"ב], אני י"י קודם שיחטא האדם, ואני י"י
אחר שיחטא האדם. לכן צ"ל, י"י | י"י. זהו מה
שכתבנו, לא להפסיק יותר מדאי. כי זה לא
טעם מעמיד, אלא טעם מפסיק.

בתיקון 32, ישנה סתם טעות, כתוב שם 'טוב
לסיים זכרה לחסדי דוד עבדך, וכן בסוף 'אתה
הראת', במקום 'בסוף' כתבו 'בסוף'. צריך
להיות פ"א פשוטה במקום כא"ף פשוטה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בתיקון 70, 'סובלים את העולם י"י במ להורות', מה שאומרים ב'יחדת עשר ספירות', צריך להיות דגש באות ב'י"ת שבמלה 'בם'. אמנם ישנו פסוק, **אֲדַנִּי בָּם סִינִי בְּקִדְשׁ** ותהלים ס"ח, י"ח, אף כי לפי הדקדוק היה צריך להיות דגש, אבל שם זה יוצא מן הכלל. ברם כל זה לגבי הפסוק, אבל בנ"ד אינני חושב שזה רפה.

בתיקון 79, 'יראת י"י אלמדכם', עשו את המלה 'יראת' בסדר, אבל שכחו להסביר מה זה. צריך להוסיף 'געי והשוא נע'. יראת. כמו, תבחר. על אותו משקל. העולם לא אומר כך, אבל אני מדבר למי שרוצה לדקדק. וה"ה במלה ירעם, שבפסוק **יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאָו** ותהלים צ"ח, ז', בערב שבת-קודש. זה אותו הדבר. א"כ חסר כאן שלש מלים, 'געי והשוא נע'.

בתיקון 92, עשו כאן שיבוש, תוספת ב'אדון עולם', אחרי 'והוא רופא והוא מרפא', 'והוא רואה ולא נראָה, והוא שוכן שמי שפרה'. ישנם מקומות, שמוסיפים את המלים האלה. אבל כאן עשו שיבוש בדפוס, במקום 'והוא רופא' כתבו 'והוא רופא'. הדבר אינו נכון. כמו כן, 'והוא רואה ולא נראה', במקום 'נראָה', צ"ל 'נראָה' בקמץ.

והתיקון האחרון, מס' 100, ב'שער הרחמים', צ"ל 'ובשמחה ובזמרה' במקום 'ובשמחה וששון', זאת סתם שגיאת דפוס, צריכים להוסיף כאן נקודה. שלא יחשבו, שישנו המשך. זהו סוף העניין.

שגיאה נפלה בפיוט הזה, כי לפי החרוז זה לא צריך להיות 'ובשמחה ובששון', כי אז זה לא מתאים למה שכתוב לפני כן, 'עדה הסוררה כבדם פלח'. המלה 'ובזמרה', מקביל למלה 'הסוררה'. אבל 'ובשמחה ובששון', זה לא חרוז. השגיאה מוכחת מיניה וביה.

בתיקון 37, 'עדות ביהוסף שמו, מלרע'. כאן עשו ממש שגיאה, דבר והיפוכו. עשו געיא באות שי"ן, שמו, וכתבו שזה מלרע. צריך להוציא את הגעיא מהאות שי"ן, ולשים אותה היכן שהיא צריכה להיות, דהיינו באות מי"ם. שמו.

הערה מהקהל: במזמור עצמו, בתוך הספר, הוא לא שינה זאת.

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות. אני מדבר על ההערות שבסוף הספר.

בתיקון 39, 'לדוד אליך י"י נפשי אשא, אלהי בך בטחתי', בטעות הדפיסו כאן 'אלהים בך בטחתי'. צריך להוריד את המי"ם סתומה, ולנקד את האות ה"א בפתח. ההערה כאן היא, שזה 'אלהי', געיא באות אל"ף. הם עשו געיא, אבל ישנה כאן טעות צדדית.

בתיקון 44, 'בקדיש דעתיד, אומרים במקום ויקרב צ"ל ויבע'. המלה 'אומרים', היא משובשת. צריך למחוק אותה. 'בקדיש דעתיד, במקום ויקרב, צריך לומר ויבע'.

בתיקון 49, צָרְתִּי מלרע. צריך להוסיף געיא בתי"ו, שיובן כי אין להטעים את הרי"ש, שזה נקרא מלעיל, אלא למטה בתי"ו.

בתיקון 54, במזמור של ראש חודש, 'המהלך על כנפי רוח, שוא נח'. לפי חלק הדקדוק, אין פה בה"א געיא, ולכן זה לא שוא נע. וצ"ל הַמְהַלֵּךְ, ולא הִמְהַלֵּךְ. אבל הם שכחו לשים את השוא, תחת האות מי"ם.

בתיקון 59, 'יבהלון', כתבו געיא, אבל לא ברור מה. צריכים להוסיף חירק וגעיא, תחת האות יו"ד, ולנקד את האות ב'י"ת עם דגש וקמץ, ואח"כ צירי.

המקום ברוך הוא יזכנו, מנסתרות ינקנו, ומשגיאות יצילנו.

הערה מהקהל: בסידור פעולת צדיק כבר הכל יהיה מסודר בעז"ה.

תשובת מרן שליט"א: יהי רצון. בעז"ה התכלאל פעולת צדיק, יתקן את הכל. יה"ר שתהיה בו ברכה. ויהי נעם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ פּוֹנֵנָה וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ פּוֹנֵנָהוּ וְתִהְיֶה צ', י"ז. שיצא לאור משופר ומתאים מכל הבחינות.

שאלה מהקהל: לגבי טלית קטן, מרן שליט"א כתב שלא נהגו להקפיד לברך על טלית קטן, כי בשעת השינה הורידו את הטלית קטן.

תשובת מרן שליט"א: לא נהגו להקפיד היינו, כמו שחששו שיהיה בה את השיעור שצריך.

שאלה מהקהל: אבל אם אני יודע שהשיעור בסדר? לקחתי טלית מס' 7 או 8 ובדקתי זאת?

תשובת מרן שליט"א: לא בטוח. ישנם כאלה הטוענים אחרת, הם עושים את הטלית קטן עד הרגליים. ישנם כאלה האומרים, שגם שיעור חזו"א אינו שיעור טוב, אלא שזה צריך להיות כמו טלית גדול. אלא שעושים את הטלית קטן כך, כמו הגר"א, כמו הסטייפלר, כמו הגר"ש אורבך, ראית פעם את הטלית שלו? לשיטתם, זה צריך להיות עד הרגליים. יש אומרים, שהשיעור שלנו אינו מספיק, וצריך לעשות עד הברכיים.

שאלה מהקהל: ומה לגבי השיעור שאמרו, שיעטוף ראשו ורובו של קטן?

תשובת מרן שליט"א: כנראה שזה לא מספיק. אומרים בשם הגר"א, שצריך עד הברכיים. חששו לדעות האלה. ויכול להיות, עוד כל מיני טעמים. בכל אופן, מי שמברך, יש לו על מה לסמוך. אני רק מסביר, מדוע לא נהגו, כיון שישנה מחלוקת לגבי השיעור.

והשי"ת תמיד על מעשי רצונו יסייענו, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף מקצת עניינים וציין מעט מקורות, שיפר ותיקן כמה דברים, כי מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741

נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם וליבכם לטובה. אכ"ר.